

Witold Warcholik,
geoasysta@gmail.com
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Katedra Turystyki i Badań Regionalnych

Questing w Małopolsce – droga do odczytania *genius loci* ?

Słowa kluczowe: *questing*, *genius loci*, Małopolska, szlak *questingowy*, turystyka kulturowa.

Abstrakt

Dzięki *genius loci* przestrzeń, wobec której na co dzień mieszkaniec lub turysta są obojętni, może zostać dostrzeżona. Dotyczy to zarówno rozległego obszaru, np. regionu turystycznego, miasta z dziesiątkami muzeów i galerii, jego dzielnicy z funkcją uzdrowską, jak i małej miejscowości, która utraciła prawa miejskie, pozostałości wysiedlonej wsi, czy też przydrożnej kapliczki. W przypadku miasta rolę czynnika ułatwiającego odkrycie ducha miejsca mogą potencjalnie stanowić szlaki *questingowe*, w założeniach teoretycznych tworzone głównie w celu zwrócenia uwagi na mniej popularne wśród turystów elementy dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. W artykule przedstawiono aktualny obraz funkcjonowania *questingu* w obrębie miejscowości położonych w województwie małopolskim, w kontekście narzędzia ułatwiającego odczytanie *genius loci*. Wykazano, że w przypadku Małopolski bogata reprezentacja ogólnodostępnych *questów* wpisuje się w trendy światowe w zakresie wzrostu liczby zrealizowanych projektów szlaków. Co istotne, nie są one tylko powieleniem lub uzupełnieniem popularnych znakowanych tras turystycznych, a ich autorzy poszukują *genius loci* poprzez skupianie uwagi na z pozoru „zwykłych” miejscach, uwypuklając ich unikatowość.

Wprowadzenie

Wśród istotnych cech decydujących o wyjątkowości miejsca i jego wartości dla danej zbiorowości należy wymienić położenie i cechy krajobrazu, historię zapisaną w unikatowych dziełach architektury, legendy o ludziach, którzy w danym miejscu żyli, specyficzną twórczość tam rozwijaną, czy też ważne, a niekiedy „cudowne” wydarzenia, które ugruntowały się w zbiorowej pamięci [Jałowiecki 2009]. W przestrzeni tak wyróżnionej odnajdujemy się dzięki *genius loci*. Pojęcie to może wiązać się z rozległym obszarem, np. regionem, miastem lub jego dzielnicą, z jego przestrzeniami publicznymi, takimi jak place, ulice, bulwary, wreszcie z obiektem czy jego częścią [Dąbrowska-Budziło 2011]. To właśnie aura miejsca sprawia, że przestrzeń, wobec której mieszkaniec lub turysta mogą pozostać obojętni, zostaje dostrzeżona. Istnienie *genius loci* jest wpisane w postrzeganie danego miejsca. Dzięki aktywności turysty dochodzi do jego ujawnienia się, ale jest zależne od wysiłku intelektualnego, zmysłowego itp. Obecnie często mamy do czynienia z sytuacją gdy właściwe odczytanie ducha miejsca i inspiracja nim owocują wybitnymi kompozycjami, ale można też spotkać przykłady przeciwnej tendencji, gdy owo źródło inspiracji nie jest wykorzystane. Nie docenia się bowiem ducha miejsca, a przyczyn należy upatrywać w braku wrażliwości, kultury i wiedzy. W konsekwencji mamy do czynienia z zatarciem warstwy znaczeniowej krajobrazu, jego unifikacją, itp.

Za jeden z głównych celów tworzenia szlaków *questingowych* uważa się zwrócenie uwagi na mniej popularne wśród turystów elementy dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego [Przysiężna, Rodzewicz, Kochańczyk 2014]. W tworzeniu atrakcyjnej trasy *questu* wykorzystuje się zarówno miejsca i obiekty cenne przyrodniczo, krajobrazowo czy kulturowo, ale także tablice informacyjne, sklepy, restauracje, itp. Ważne jest bowiem

odkrycie niezwykłego charakteru przestrzeni, poprzez zwrócenie uwagi na z pozoru „zwyčajne” miejsca i dostrzeżenie w nich wyjątkowości, wartości i atrakcyjności [Warcholik 2019]. W Polsce szlaki *questingowe* przeważają w „mniejszych” miejscowościach oraz na wsiach w gminach wiejskich oraz miejsko-wiejskich, z pozoru nieatrakcyjnych turystycznie, dając im szansę na wzbudzenie zainteresowania [Pawłowska 2014].

W pracy przedstawiono aktualny obraz funkcjonowania szlaków *questingowych* w Małopolsce, jako jednej z form zwiedzania, edukacji regionalnej i tworzenia produktu turystycznego, w kontekście narzędzia ułatwiającego odczytanie *genius loci* małopolskich miejscowości. Artykuł powstał w oparciu o analizę treści ulotek *questów* i ich weryfikację terenową. Przedmiotem poniższych rozważań są 72 ulotki małopolskich *questów*, w tym 55 umieszczonych w najwyższej pozycjonowanych internetowo bazach Questing.pl i BestQuest.pl oraz 17 krakowskich - najwyższej lokowanych w obrębie haseł „quest/questing Kraków” [stan 12.2019].

Questy małopolskie na tle założeń teoretycznych

Do pierwszych polskojęzycznych opracowań, w których pojawia się problematyka *questów* należy zaliczyć monografie „Ekoturystyka i odkrywanie dziedzictwa. Zbiór dobrych praktyk” [Zaręba 2008] oraz „Kultura i turystyka. Wspólna droga” [Włodarczyk, Krakowiak, Latosińska 2011]. *Quest* (ang. *quest* – poszukiwanie, śledztwo) nie jest grą terenową, grą miejską itp., nie nosi znamion rywalizacji. Przejście trasy *questingowej* potwierdzone jest pieczętką, którą należy odnaleźć według podanych wskazówek, przybijaną na ulotce. Ze szlaków *questingowych* korzystać mogą turyści indywidualni, turyści uprawiający turystykę rodzinną, pieszą, rowerową, poniekąd też przygodową, dzieci i młodzież szkolna [Pawłowska 2014].

Udział w grach i zabawach geoinformacyjnych może, ale nie musi, wiązać się z wyposażeniem uczestników w moduł GPS i aparat fotograficzny oraz umożliwieniem im dostępu do sieci Internet [Warcholik 2008]. Scenariusze małopolskich *questów* w zdecydowanej większości przypadków nie wymagają od uczestników takich narzędzi. Tylko w jednym z analizowanych poniżej krakowskich przykładów, do zrealizowania pełnej fabuły potrzebne jest urządzenie z aplikacją do odczytywania treści z QR kodów.

W literaturze przedmiotu coraz częściej podkreśla się, że *questing* może być traktowany jako samodzielny produkt, który nie wymaga nadzorowania czy też kontroli ze strony organizatorów, opracowane scenariusze wystarczy opublikować i zachęcić do samodzielnego zwiedzania przez zainteresowane osoby [Smalec 2015]. Trudno jednak o bardziej błędne rozumienie tej metody zwiedzania, edukacji, aktywnego wypoczynku, promocji dziedzictwa. Dokumentowane jest zwykle tzw. „martwymi *questami*” [Warcholik 2019].

Istotę *questingu*, jako połączenia metody aktywnego wypoczynku oraz udostępniania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, opisali G. Droba i S. Przepióra [2014], K. Florys i B. Kazior [2011], G. Gołoś [2013], M. Jalinik [2013], T. Jędrzyak i A. Szczepanowski [2012], B. Kazior [2008, 2010], J. Kuba i Z. Tyczyński [2016], D. Mączka i A. Kozak [2017], A. Pawłowska [2014], J. Pietrzak-Zawadka i J. Zawadka [2015], B. Przysiężna, B. Rodziewicz i E. Kochańczyk [2014] oraz A. Smalec [2015]. Jest uznawany za jedną najbardziej aktywnych form zwiedzania przestrzeni [Mikos von Rohrscheidt 2011]. Turysta staje się bowiem czynnym uczestnikiem wyreżyserowanej przez organizatorów przygody, rozwiązuje jednak zadania na bazie swoich pomysłów, według własnych wariantów tras, jest odkrywcą tajemnic związanych z konkretnymi lokalizacjami [Warcholik 2014; Warcholik, Leja 2012]. Wstępne statystyki i przestrzenne rozmieszczenie szlaków *questingowych* w Polsce zawarto w pracy E. Lenart [2016]. Tylko nieliczne opracowania [Gołoś 2013;

Przysiężna, Rodzewicz, Kochańczyk 2014; Warcholik 2019] bazują na opiniach uczestników lub prezentują frekwencję na takich szlakach w Polsce.

Małopolskie szlaki *questingowe*, co potwierdzają pilotażowe dane dla Polski [Lenart 2016], w zdecydowanej większości są piesze (tab. 3). Z 72 zbadanych małopolskich przykładów 65 opracowano w wersji pieszej i 7 w wersji rowerowej. Przykładowo w przypadku Krakowa tylko w nielicznych ulotkach *questów* pieszych pojawiają się informacje czy trasa jest możliwa do pokonania na rowerze.

W małopolskich *questach* sugerowany przez autorów średni czas przeznaczony na rozwiązanie to 72 minuty, w tym od 25 minut do 18 minut w wersji pieszej i od 90 do 240 minut w wersji rowerowej. Przy stosowanym w literaturze wydzieleniu szlaków *questingowych* według stopnia trudności [krótkie (20 – 45 min), optymalne (30 – 45 min), długie (1 h +)] aż 42% zalicza się do długich i tylko 21% do krótkich. Wynika to z bardzo rozbudowanej narracji zawartej w ulotkach.

Skromnie, w przypadku szlaków małopolskich, prezentuje się oferta w zakresie aplikacji mobilnych i wersji obcojęzycznych (tab. 1), ogranicza się do ulotek opracowanych w języku angielskim.

Tab. 1. Aplikacje mobilne i wersje anglojęzyczne małopolskich *questów*

<i>Quest</i>	Lokalizacja	Aplikacja mobilna	Język
„Święci od Świętego”	Kraków	Tak	angielski
„Wadowice z Karolem Wojtyłą”	Wadowice	Tak	angielski
„Szlakiem źródeł w Wysowej”	Wysowa	Tak	-
„Spacerkiem po Piwnicznej”	Piwniczna	Tak	-
„Kamianna miodem pachnąca”	Kamianna	Tak	-
„Bobowa wczoraj i dziś”	Bobowa	Tak	-
„Historia Biecza od średniowiecza”	Biecz	Tak	-
„Pocztówka z Tarnowa”	Tarnów	-	angielski

Źródło: opracowanie własne na podstawie ulotek questów

Autorzy publikacji dotyczących *questów* podkreślają zaletę ich niezależności od instytucji i możliwość poznawania danej atrakcji turystycznej przez cały rok, 24 godziny na dobę. W przypadku małopolskich przykładów, należy zaakcentować poprawność metodyczną opracowania treści ulotek w zakresie dostępności obiektów na szlakach. Tylko w jednym krakowskim przykładzie sugeruje się pokonanie trasy w godzinach pracy istotnego dla scenariusza obiektu bibliotecznego (tab. 4).

Ważną kwestią, z punktu widzenia strategii rozwoju *questingu* w Polsce, jest odpowiedź na pytanie, niestety rzadko stawiane w publikacjach – kto faktycznie korzysta ze szlaków *questingowych* i jakie są jego opinie na temat tej formy spędzania czasu wolnego? Z pilotażowych badań [Warcholik 2019] wynika, że uczestnicy *questingu*:

- spotkali się z tą formą spędzania czasu wolnego po raz pierwszy. Zdecydowanie większą aktywność respondenci przejawiają w zakresie innych form zabaw opartych na poszukiwaniu obiektów, takich jak gra miejska czy podchody,
- traktują dobry *quest* jako formę turystyki edukacyjnej,
- uważają, że *questing* jest dobrym narzędziem poznania dzielnicy, gminy, uzupełnieniem oferty turystycznej, instrumentem promocji,
- wśród potencjalnych klientów tej formy zwiedzania upatrują głównie ludzi dorosłych,
- uważają, że dla uatrakcyjnienia *questingu* zagadki powinny być wierszowane,
- wskazują na potrzebę dłuższego przebywania na *questingowym* szlaku niż „metodyczna” jedna godzina.

Genius loci w małopolskich *questach*

Genius loci to transcendentne i trudne do fizycznego wskazania zjawisko. Jest silnie zakorzenione w turystyce, ale rzadko opisywane w literaturze naukowej w kontekście turystyki (zwłaszcza kulturowej) i dlatego budzi czasem kontrowersje [Buczowska 2012]. Pojawia się w literaturze jako wielowątkowa, wielopoziomowa metafora, która nie dość, że obrosła znaczeniami i interpretacjami, ale też rozgrywa się zarówno na namacalnej płaszczyźnie postrzegania, jak też duchowej [Grycel 2010]. B. Gutowski [2009] definiuje je jako pojęcie, którego istnienie nie jest wpisane bezpośrednio w miejsce, ale raczej w jego postrzeganie. Ch. Norberg-Schulz [2000] pisze o silnym, niepowtarzalnym charakterze jakiegoś miejsca, determinującym podstawowe cechy obrazu otoczenia u większości obecnych tam ludzi. Współczesne postrzeganie „ducha miejsca” w literaturze jest oczywiście odmienne od rozumienia Rzymian, dla których był on opiekuńczym bóstwem ich domostwa. To zwykle po prostu unikatowość, z której mieszkańcy mogą być dumni i którą można sprzedawać jako produkt turystyczny [Jałowicki 2009]. M. Pożarowski [2014] podkreśla, iż duch miejsca nie powinien być traktowany jedynie jako kategoria estetyczna, duchowa, gdyż *genius loci* posiada również ekonomiczny wymiar. Miejsca o niepowtarzalnej atmosferze przyciągają, stają się celem turystycznym i przynoszą tym samym dochody. Na *genius loci*, traktowane jako specyficzna atmosfera szczególnego miejsca, składają się trzy grupy czynników: zabudowa (zabytki i nowe obiekty), przestrzeń miejsca oraz tożsamość miejsca (dziedzictwo niematerialne) [Szymgin 2007]. W literaturze można znaleźć też przykłady opisów miejsc, w których uwarunkowania historyczne, ideologiczne i polityczne miały wpływ na zmianę symboliki przestrzeni, a za tym zmianę postrzegania ducha miejsca [Cynarski 2017; Cynarski, Cynarska 2009].

Traktując *questing* jako model edukacji regionalnej (*place-based education*), autorzy ulotek skupiają się na odkrywaniu najbliższego otoczenia człowieka, poznawaniu i zdobywaniu wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego przede wszystkim w skali lokalnej. To poprzez budowanie związku emocjonalnego z „małymi ojczyznami” mogą potencjalnie dotrzeć do odbiorców zaangażowanych, przeżywających przekaz i zaszczepiających zainteresowanie w innych. Powszechnie bowiem wiadomo, że wyszukane hasła promocyjne czy logotypy i kampanie reklamowe nie są w stanie sprawić, że mieszkaniowiec czy osoba odwiedzająca daną miejscowość poczuje prawdziwe emocje [Droba, Przepióra 2014], odkryje ducha miejsca.

W przypadku małopolskich *questów*, 50% znajduje się na terenie miast, w tym 24% w Krakowie. Traktując stolicę Małopolski, jako jedną lokalizację, autorzy *questów* opracowali więc ulotki aż w 74 % przypadków na terenach niemiejskich. Miejscowościami, które mogą szczycić się więcej niż jedną historią opisaną *questem*, obok Krakowa, są: Dulowa (3), Bołęczyn, Izdebnik, Krzywaczka i Wierchomla Mała. Dane zawarte w tabeli 2 potwierdzają, iż w przypadku Małopolski autorzy szlaków *questingowych* dbają o rozwijanie poczucia tożsamości miejsca, szukanie wyjątkowości w przestrzeniach poza obszarami gdzie „kwitnie” turystyka miejska.

Tab. 2. Liczba *questów* w miejscowościach o określonej wielkości

Liczba mieszkańców	Do 1000	1000-1999	2000-2999	3000-4999	5000-9999	10000-19999	20000-49999	Tarnów i Kraków
Liczba <i>questów</i>	9	12	9	7	5	7	5	18

Źródło: opracowanie własne

Istotną kwestią z punktu widzenia odczytywania *genius loci* w przypadku scenariuszy małopolskich *questów* jest sylwetka ich autorów (w pięciu przypadkach nie podano takiej informacji). Aż w 63% analizowanych ulotek były to osoby bezpośrednio związane z daną

miejscością – mieszkańcy, członkowie stowarzyszeń, lokalnych grup działania. W tej grupie, znaleźli się między innymi uczestnicy warsztatów prowadzonych przez trenerów *questingu*, przeszkoleni w zakresie metodyki *questingu*. Trenerzy, na etapie konstruowania przebiegu szlaku, opracowania ulotki itp. pełnili funkcję koordynatorów, konsultantów, testerów. Bardzo rzadko sugerowali problematykę, dobór obiektów itp. W kilku przypadkach autorami ulotek byli uczniowie szkół znajdujących się na terenie projektowanego *questu*. Tylko 1/3 scenariuszy została opracowana „na zamówienie” podmiotów zainteresowanych rozszerzeniem swojej oferty turystycznej i wykonana przez osoby nie związane z miejscem ich opracowania. Realizacja omawianych projektów była często możliwa dzięki pozyskaniu środków na finansowanie lub współfinansowanie, przykładowo: Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rolnego, czy też programów: RP na Rzecz Aktywności Seniorów, LLP Uczenie się przez całe życie, PIU Miejsowości Tematyczne, Patriotyzm Jutra, MP Obchodów 100-lecia I Wojny Światowej, Małopolska Gościnna. Lokalna społeczność odpowiedzialna jest nie tylko za przygotowanie i wdrożenie szlaków *questingowych*. W ulotkach widnieje bowiem jako opiekun, osoba lub podmiot odpowiedzialny za kontakt z rozwiązującymi zagadki, aktualizowanie ich treści, opiekę nad „skarbem”, itp. Najczęściej są to osoby zrzeszone w stowarzyszeniach, fundacjach, centrach lub domach kultury oraz szkołach (tab. 3). Tylko w 12% zbadanych ulotek nie umieszczono opiekuna *questu*. Kontakt telefoniczny do opiekuna zawarty był w 61% z nich, a e-mailowy w 66%. Jak już wyżej wspomniano, bezobsługowość *questów* nie zwalnia opiekunów *questów* z potrzeby aktualizacji i sprawdzania szlaku, zawartości skrzynki, w której ukryty jest skarb. „Martwe *questy*”, czyli szlaki gdzie brak zdefiniowanego patrona lub nie aktualizuje on treści zagadek, skutecznie zniechęcają turystów do tej formy zwiedzania. Dotyczy to zwłaszcza osób rozwiązujących *quest* po raz pierwszy.

Z *genius loci* turysta często spotyka się w przypadku wydarzeń o podłożu historycznym, społecznym, religijnym i legendarnym. W ulotkach małopolskich *questów* są to przykładowo zarówno zagłada Romów w Szczurowej, jak i historia obrazu z kościoła w Ciężkowicach i treści związane z leśnymi boginkami we wsi Bołęcín. Dzięki ładunkowi emocjonalnemu, jaki zawarty jest w takich opowieściach, zostają one w pamięci dłużej niż definicje, liczby i suche fakty. *Storytelling* to sztuka używania słów oraz metafor w taki sposób, by zobrazowały one pewną ideę czy zamysł w sposób pobudzający wyobraźnię odbiorcy i poruszający jego emocje [Droba, Przepióra 2014]. W *queście* z Dulowej [„Zaginiony Świat ...”] legenda głosi, że „Służąca – czarownica w dworze pracowała, ona do pożaru dworu przyczynić się miała. Gdy myła naczynia, w balii powstawały wielkie wiry, drzwi i okna się otwierały, choć zamknięte były. A gdy raz kulawy żołnierz siadł przy drodze na kamieniach, do otwierających się okien strzelił i dom stanął w płomieniach”. Z kolei we wsi Zagórze: „U stóp Bukowicy źródółko wypływa, a legenda głosi, że to woda żywa. Złota kaczką w nim swe piórka moczyła, z zamku na Lipowcu aż tutaj przybyła. I od tej pory chodzi tak po tym lesie, gdy będziesz tu na wiosnę, zobaczysz jak złote jaja niesie” [„U źródła ...”]. Ważne wydarzenia dla lokalnej społeczności opisują *questy* we wsi Grojec, gdzie „Tragedia tu ogromna niegdyś się wydarzyła, całą wioskę bezbronną ludzi zaraza zabiła” [„Grojec wehikułem ...”]. Dla mieszkańców Tenczynka na liście ważnych wydarzeń i miejsc znajduje się staw: „Staw Wroński, który nas zachwyca i napawa dumą, kraszając lica. W czerwcu, w noc świętojańską, gdy z całym swym rodem, podążają tam tłumnie z barwnym korowodem” [„Tenczynek. Spacer ...”].

Bardzo wyraźnymi przykładami odkrywania ducha miejsca jest obcowanie na trasach *questingowych* z obiektami kultu. Są to jednak nie tylko znane z przewodników zespoły klasztorne, zabytkowe kościoły i nekropolie, przykładowo w Alwerni, Starym Sączu, Wiśniczu, Lipnicy Murowanej, ale też krzyże, kamienie, kapliczki przydrożne, itp. We wsi Rodaki „Wśród kasztanowców strzelających zobaczysz betonowy krzyż. Inicjały swe sołtys

wyrył tam, by pamięć po sobie pozostawić nam”, a na skrzyżowaniu w Brzeźnicy turysta zobaczy krzyż – rzeźbę „(...) zacnego twórcy ludowego, Józefa Kuciary – artysty naszego” [Szlakiem Radwanitów ...].

Duch miejsca jest obecny także w ośrodkach życia społecznego kulturalnego czy gospodarczego [Dąbrowska-Budziło 2011]. W przypadku małopolskich *questów* są to zarówno miejsca pełniące funkcje publiczne, handlowe, jak i kulturalne. W *questingowym* tyglu obiektów ważnych dla lokalnej społeczności spotkamy zarówno browar Goetzów w Brzesku, zamek w Izdebniku, deptak w Krynicy, ślady koronki bobowskiej i Chasydów w Bobowej oraz tradycji pszczelarskich w Kamiannej, ale także leśniczówkę, gorzelnię i wyrobisko rud żelaza w Kluczach, albo „(...) po drugiej stronie ulicy – największego pracodawcę w okolicy” [„Zapisane w ...”], czyli hutę szkła w Jaroszewcu. W przypadku Izdebnika „Rosty tu kiedyś szpalery wyniosłych jarzębin, ich owoce przemożone stanowiły bazę win. Win i słynnego w świecie jarzębiaku izdebnickiego, historycznego trunku pana Lewakowskiego” [„Izdebnickie, niezwykle ...”]. Tylko autor związany emocjonalnie z miejscem może napisać o ścianie magistratu w Zatorze, że na niej „(...) ukazana stolica karpiowa, jej piękna nie oddadzą nawet wielkie słowa” [„Spacerem po stolicy ...”], a o nieodległej lokalnej galerii „ (...) za kilometr w oczach błysk – jest galeria Wilczy Pysk” [„Ludzie, stawy ...”]. We wsi Rodaki w poszukiwaniu ducha miejsca *questowicz* uda się tam gdzie „Placyk mały, tam kiedyś kurczaki gdakały. Zobaczysz tu inne ciekawe przeszłości ślady, korbową studnię skąd wodę czerpały nasze dziady. Oborę z kamienia murowaną, gdzie krówki trzymano, a pachnące sianko dla nich składano” [„Rodackie ślady ...”]. Podobnie w Gwoźdźcu gdzie na placu „ (...) stoi scena, z której Gwoździec słynie, tu zespół tańczy, śpiewa – w Małopolsce lepszego nie ma!” [„Gwoździec - pod ...”]. Ze świata dźwięków turysta trafia do świata zapachów w Izdebniku [„Pachnący jarzębiną ...”], gdzie znajduje się kolejny ważny obiekt: „Mieściła się w nim kiedyś piekarnia jak z nieba, gdzie w tradycyjnym piecu chlebowym, piekły się bułki, rogalce i bochenki chleba, o zapachu i smaku całkiem wyjątkowym”. Pojawia się też chata Marka Branowskiego i zapach z baczki w Wierchomli Małej, a na mostku nad strumieniem uczestnik *questu* śpiewa „Łem sobi za horku zajdu. Tam sobi fraira najdu” [„Wierzenia ...”]. W Bołędzinie obiekt gdzie duch miejsca jest z pewnością obecny to miejscowe przedszkole: „Naprzeciw znaku z okien wyglądają, laleczki i misie – na dzieci czekają” [„Wspomnienia ...”]. W Rudzie Kameralnej w poszukiwaniu *genius loci* turysta przeczyta w ulotce: „Zobaczysz przed sobą niebieski mosteczek, a pod nim mała rzeczka płynie. Przejdź ją teraz w poprzek – nie zginiessz” [„Zakręć się ...”]. W Gwoźdźcu ducha miejsca szukamy w remizie: „W sercu wioski budynek okazały, z pracy ludzkich rąk powstały. To remiza – wiejski gmach, miejsce spotkań wszystkich nas” [„Gwoździec ...”]. Przy okazji starosądeckiego *questu*, w muzeum pojawia się kurtka, w której Karol Wojtyła zdobył Mont Blanc, bo „... doświadczysz tu niemal namacalnie, że choć świętym został, żył całkiem normalnie” [„Mędrca śladami ...”]. Planszą do wytyczenia trasy *questu* może być np. skansen, przykładowo im. Władysław Kowalskiego w Dobczycach, ale jak wcześniej wspomniano, poważnym ograniczeniem w tego typu obiektach jest wymóg dostępności czasowej.

Na *genius loci* wyraźnie oddziaływają ludzie urodzeni lub żyjący w danym miejscu. W małopolskich *questach* są to przykładowo postacie znane nie tylko w regionie, jak ksiądz Świeykowski i Ignacy Łukaszewicz w Gorlicach, Marcin Kromer i Wacław Potocki w Bieczu, św. Szymon oraz Urszula i Maria Teresa Ledóchowskie w Lipnicy Murowanej. Ale już w przypadku Ciężkowic, rozpoznawanych na turystycznej mapie głównie ze względu na Skamieniałe Miasto i postać Ignacego Paderewskiego, dowiadujemy się jak ważnymi postaciami dla regionu przez swoją spuściznę są Krystyna i Włodzimierz Tomkowie. W historii Szczurowej autorzy *questów* nie zapomnieli o rodzie Kępińskich, w Brzeźnicy o domach Hylów i Gorczyńskich, w przypadku Starego Sącza o Józefie Raczku, w Skawicy

o Harnasiu – Józefie Baczyńskim, a w Bydlinie o bratanku Ignacego Paderewskiego w zbiorowej mogile legionistów. Bardzo długą listę interesujących postaci uzupełniają w Rudzie Kameralnej rzeźbiarz ludowy Stanisław Rozkocha, znachorzy Leszko Babej z Blechnarki i słowacki Bacza spod Keczkowic, którzy „(...) na likwidacji upiórów się znali, grób złośliwej zjawy wnet rozkopywali. Odwracali nieboszczyków do góry plecami, a ciała przybijali do desek z osiki kołkami” [„Wierzenia ...”]. To z ulotek *questów* dowiadujemy się, jak ważną postacią w poszukiwaniu ducha miejsca pełni przykładowo sołtys. W Gwoźdźcu „Teraz idź na parking o który sołtyska zabiegała. To kobitka z zasadami, co murem stoi za nami” [„Gwoździec ...”].

Tab. 3. Małopolskie szlaki *questingowe* (P – piesze, R – rowerowe, m - przejście w minutach)

<i>Quest</i>	Lokalizacja	P/R	m	Opiekun
„Od La Verny do Alwerni”	Alwernia	1	30	Urząd Miejski w Alwerni
„Sportowy duch Andrychowa”	Andrychów	1	90	Stow. LGD Wadoviana
„Historia Biecza od średniowiecza”	Biecz	1	60	
„Bobowa wczoraj i dziś”	Bobowa	1	45	
„Śladem chłopców malowanych”	Boleń, Michałowice	1	75	Stowarzyszenie Instytut Strumiły
„Leśne tajemnice”	Bołęciny	1	90	Miejscacharakterem.pl
„Wspomnienia bołęckiego mundurka”	Bołęciny	1	60	Miejscacharakterem.pl
„Dziedzictwo Goetzów Okocimskich”	Brzesko	1	60	Miejski Ośr. Kultury w Brzesku
„Szlakiem Radwanitów”	Brzeźnica	1	105	Stowarzyszenie Dolina Karpia
„Bydlińskim szlakiem przeszłości”	Bydlin	1	60	
„Opowieść pustelnika z Ciężkowic”	Ciężkowice	1	60	Zespół Parków Krajobr. Woj. Młp.
„Panie Janie”	Dębno	1	60	Urząd Gminy Dębno
„Wyprawa w przeszłość” (skansen)	Dobczyce	1	30	PTTK oddział w Dobczycach
„Ludzie, stawy, ptaki”	Dolina Karpia	2	105	Stowarzyszenie Dolina Karpia
„Zaginiony świat”	Dulowa	1		Miejscacharakterem.pl
„Dulowa - zaginiona wioska”	Dulowa	2	90	Miejscacharakterem.pl
„Konfucjusz w Puszczy Dulowskiej”	Dulowa	1	45	Miejscacharakterem.pl
„Śladami Bitwy z ks. Świekowskim”	Gorlice	1	60	Pawilon Historii Miasta Gorlice
„Czarne serce Łukasiewicza”	Gorlice	1		MZS nr 4 w Gorlicach
„Grojec wehikułem czasu”	Grojec	2	120	Ośrodek Kultury Gminy Oświęcim
„Gwoździec - pod kobiecą ręką”	Gwoździec	1	60	Miejscacharakterem.pl
„Izdebniackie, niezwykle historie”	Izdebnik	1	60	Stow. Akolada Izdebniacka
„Pachnący jarzębiną <i>quest</i> po okolicach dworu w Izdebniku”	Izdebnik	1	80	Stow. Akolada Izdebniacka
„Zapisane w kamieniach”	Jaroszowiec	1	50	Szkoła Podstawowa w Jaroszowcu
„Kamianna miodem pachnąca”	Kamianna	1	40	
„Baza Lubo Gości”	Kasinka Mała	1	90	KSOS Baza Lubogoszcz
„Z Kantym po Kętach”	Kęty	1	75	Stowarzyszenie LGD Dolina Soły
„Wędrówka z historią”	Kłucze	1	120	
„Ciekawostki krynickiego deptaka”	Krynica Zdrój	1	60	Biblioteka Publiczna w Krynicy
„Spacer po Krzywaczce”	Krzywaczka	1	60	
„Skarby Krzywaczki”	Krzywaczka	1	40	Stow. Gospodyń Swojskie Klimaty
„Zamurowało mnie w Lipnicy”	Lipnica Murowana	1	60	Gminny Dom Kultury Lipnica Murowana
„Dolina Potoku Kamienica”	Lubomierz Rzeki	1	90	
„Polak Węgier dwa bratanki”	Niedzica	1	90	Gmina Łąpsze Niżne
„Śladami herbów i gmerków olkuskich”	Olkusz	1	45	PIT w Olkusz
„Spacerkiem po Piwnicznej”	Piwniczna	1	60	
„A może Ewa nie знаła drzewa?”	Poręba Wielka	1	40	
„Rodackie ślady przeszłości”	Rodaki	1	60	

„Zakręć się na Rudzie”	Ruda Kameralna	1	60	Miejscacharakterem.pl
„Wiśnicz tam i z powrotem”	S. i N. Wiśnicz	1	75	Zamek w Wiśniczu
„Chodnik zbójnicki J. Baczyńskiego”	Skawica	1	105	
„Mędrca śladami kocimi łbami”	Stary Sącz	1	60	Zespół Parków Krajobr. W. Młp.
„Śladami rodu Kępińskich”	Szczurowa	1	25	Centrum Kultury w Szczurowej
„Pocztówka z Tarnowa”	Tarnów	1	60	Stowarzyszenie Pałac
„Tenczynek. Spacer 700 lat historii”	Tenczynek	12	90	Fundacja Kobieta w Regionie
„Wadowice z Karolem Wojtyłą”	Wadowice	1	90	Wydz. Promocji Gm. Wadowice
„Artystyczne filary Wadowic”	Wadowice	1	90	Stow. LGD Wadoviana
„Dziedzictwo solne”	Wieliczka	1	40	Stow. LGD Wielicka Wieś
„Szlakiem pasterzy łemkowskich”	Wierchomla Mała	1	60	Hotel Wierchomla
„Wierzenia Łemków”	Wierchomla Mała	2	90	Hotel Wierchomla
„Szlakiem zdrojów w Wysowej”	Wysowa	1	60	
„Podróż do przeszłości”	Zabierzów	1	90	Fundacja FunEdu
„U źródła”	Zagórze	1	75	Miejscacharakterem.pl
„Spacer po stolicy Doliny Karpia”	Zator	1	40	Stowarzyszenie Dolina Karpia

Zródło: opracowanie własne

Tab. 4. Krakowskie szlaki *questingowe*

Tytuł	lokalizacja	Dzielnica	Pieszcy/Rower.	Czas przejścia (minuty)	Opiekun	Wierszowany	Sugerowana pora dnia/roku	Sugerowany wiek	Objętość tekstu w ark.
„W górę i w dół”	Las Wolski	VII	P	120	Zespół Parków Krajobraz. Woj. Młp.	+	nie	-	0,3
„Piaszczan Dzieje”	Piaski Wielkie	XI	P	40	PS nr 33 w Krakowie	+	nie	-	0,1
„Spacer po Krakowie śladami spółdzielczości”	W obrębie Plant	I	P	90	Związek Lustracyjny Spółdzielni Pracy	+	zmrok	-	0,2
„Znajdź szczęście na Kazimierzu”	Kazimierz	I	P	45	Fundacja Questingu	+	12.00-24.00	-	0,3
„Odkryj tajemnice Krakowa”	Bulwary - Rynek	I	P	45	Fundacja Questingu	+	nie	-	0,3
„Zbrodnia w Krakowie”	Kazimierz	I	P	50	Fundacja Questingu	-	XI - III Do 20.00	x ¹⁰	0,3
„Z Bronowic Małych do Mydlnik”	Bronowice Mydlniki	VI	P/R	180	Stowarzyszenie Pułap	+	do zmroku	-	0,3
„Spacer po Krakowie. Q.Politechniczny”.	Bulwary-Politechnika	I	P	120	Biblioteka Politechniki Krak.	+	x ¹¹	-	0,3
„Czuwaj 1939-1945”	Powisłe. - Sławkowska	I	P	90	Fundacja Mapa Pasji	+	nie	-	0,2
„Śladem Ziuka po Kr. – do niepodległości!”	Wawel - Oleandry	I	P	90	Fundacja Mapa Pasji	+	nie	-	0,2
„Zielona Nowa Huta”	Nowa Huta	XVIII	P	60	Fundacja Fundusz Partnerstwa	+	nie	-	0,1
„Ulica Dwóch Mikołajów”	Ulica M. Kopernika	I	P	90	Fundacja Mila	+	zmrok	-	0,2
„Święci od Świętego”	Rynek-Wawel	I	P	105	Fundacja Mila	+	nie	-	0,2

¹⁰ Organizator ostrzega, że *quest* wymaga poruszania się po zmroku i nie jest przeznaczony dla osób chorych na epilepsję oraz choroby układu krążenia.

¹¹ „(...) najlepiej w godzinach otwarcia biblioteki PK”.

„Dzieciństwo wśród murów”	Podgórze	XIII	P	60	Muzeum Krakowa ¹²	-	nie	16+	0,6
„Z okien apteki”	Podgórze	XIII	P	60	Muzeum Krakowa	-	nie	16+	0,8
„Oczami lekarza”	Podgórze	XIII	P	60	Muzeum Krakowa	-	nie	-	0,8
„Śladami nastolatki”	Podgórze	XIII	P	45	Muzeum Krakowa	-	nie	16+	0,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie W. Warcholik „Szlaki questingowe w obszarach miejskich...”, uzupełnione

Podsumowanie

Nieodłącznym elementem wielu współczesnych podróży turystów kulturowych jest doświadczanie przez nich niezwyklej atmosfery odwiedzanych miejsc, nazywanej z łaciny *genius loci* [Buczowska 2012]. *Genius loci* jest zjawiskiem niezwykle cennym, a równocześnie bardzo nietrwałym, podlegającym zmianom, a w przypadku braku rozpoznania i zrozumienia – przestającym istnieć [Dąbrowska-Budziło 2011].

Duch pojawia się w tak zwanych „miejscach przyjemnych”, w których chętnie się przebywa i często do nich wraca. W przypadku Małopolski, *questing* jako forma zwiedzania, edukacji regionalnej i tworzenia produktu turystycznego, ma wystarczający potencjał by znaleźć się w kręgu zainteresowań turystów kulturowych. Pragną oni bowiem bezpośredniego kontaktu zarówno z tym, co jest unikatowe, charakterystyczne dla danego miejsca, jak i znane, ale ukazane w jakimś nowym aspekcie. Na ducha miejsc obecnych na małopolskich *questingowych* szlakach wyraźnie oddziałują historie o mieszkańcach, wydarzenia o podłożu historycznym, społecznym, religijnym, legendy, lokalne obiekty kultury oraz miejsca pełniące funkcje publiczne i kulturalne.

Turyści pobierając ulotkę ze strony internetowej lub z dowolnego obiektu, zainteresowanego kreowaniem oferty *questingowej* wyruszają na trasę w dogodnym dla siebie terminie i tempie. Turysta kulturowy nie znosi pośpiechu, ponieważ tylko możliwość „delektowania” się danym miejscem przynosi mu wymierne – poznawcze i duchowe – efekty [Buczowska 2012]. Istotne, że do obiektów udostępniających wierszowane zagadki, niezależnie od ich wersji internetowych, mogą należeć restauracje, sklepy, stacje benzynowe itp., a nie tylko punkty informacji turystycznej, czynne od poniedziałku do piątku, w godzinach pracy większości turystów i odwiedzających. Ta ogólnodostępność jest ważna w kontekście możliwości odkrywania *genius loci* miejsc „nieodkrytych” przez pilotów i przewodników turystycznych, organizatorów turystyki czy też autorów folderów, atlasów czy przewodników. Z wyjątkiem analizowanych przykładów z obszaru Krakowa, małopolskie scenariusze wpisują się w teoretyczne założenia *questingu*, ukierunkowanego na mniej popularne wśród turystów elementy dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

Ulotki małopolskich *questów* zmuszają turystów do intelektualnego i zmysłowego zaangażowania, a ta aktywność prowadzi do ujawnienia się ducha miejsca. Projektowane szlaki w zdecydowanej większości przypadków nie powielają, ani nie są tylko uzupełnieniem istniejących popularnych obiektów, szlaków, destynacji. Autorzy ulotek są to najczęściej osoby związane miejscem zamieszkania z terenem realizacji *questów*. Mając bezpośredni, codzienny kontakt z pozoru „zwykłymi” obiektami, potrafią uwypuklić ich wyjątkowość, umiejętnie skupiając na nich uwagę osób rozwiązujących wierszowane zagadki. Prezentowane w ulotkach obiekty niejednokrotnie reprezentują tak głębokie treści, że nawet istotna zmiana ich przeznaczenia lub przekształcenie, zatracenie formy, nie wymazują ich ze świadomości obcujących z nimi mieszkańców lub turystów.

¹² Interaktywne spacery edukacyjne przygotowane przez Muzeum Krakowa.

Bibliografia

- Buczkowska K., 2012, *Turysta kulturowy w poszukiwaniu genius loci*, „Folia Turistica”, nr 26, s. 41-52
- Cynarski W. J., 2017, *The anti-hero in symbolic space*, „Ido – Ruch dla Kultury”, t. 17, s. 1–8
- Cynarski W. J., Cynarska E., 2009, *Turystyka sentymentalna Polaków na Kresy wschodnie*, „Ido – Ruch dla Kultury”, t. 9, s. 201-209
- Dąbrowska-Budziło K., 2011, *Genius loci, jako potencjalne źródło inspiracji dla kształtowania krajobrazu*, „Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego”, nr 15, s. 227-235
- Droba G., Przepióra S., 2014, *Potencjał gier miejskich i questingu jako narzędzie marketingu terytorialnego – analiza na przykładzie Rzeszowa*, „Modern Management Review MMR”, vol. 19, s. 35-45
- Florys K., Kazior, B., 2011, *Badanie obszaru LGR w zakresie możliwości wdrożenia questingu na obszarze Lokalnej Grupy Rybackiej Stowarzyszenie Dolina Karpia*. Kraków: Fundacja Miejsc i Ludzi Aktywnych, s. 69
- Gołoś G., 2013, *Questing i gry terenowe jako atrakcyjne rekreacyjno-edukacyjne formy aktywności na terenach leśnych*, „Studia i Materiały CEPL w Rogowie”, 34, nr 1, s. 76-82
- Grycel J., 2010, *Duch miejsca odczytany na nowo*, „Czasopismo techniczne”, z. 15. Architektura, s. 95-99
- Gutowski B., 2009, *Wprowadzenie* [w:] B. Gutowski (red.) *Genius Loci - tożsamość miejsca w kontekście historycznym i współczesnym*, Warszawa, Muzeum - Pałac w Wilanowie, s. 9-14
- Jadach-Sepiolo A., 2013, *Czy Genius Loci to dobro publiczne?*, „Arche: kultura, twórczość, krytyka” 1(23), s. 42-43
- Jałowiecki B., 2009, *Magia miejsc* [w:] B. Gutowski (red.) *Genius Loci - tożsamość miejsca w kontekście historycznym i współczesnym*, Warszawa, Muzeum - Pałac w Wilanowie, s. 9-14
- Kazior B., 2008, *Questing – nowa metoda odkrywania dziedzictwa miejsca* [w:] D. Zaręba (red.) *Ekoturystyka i odkrywanie dziedzictwa. Zbiór dobrych praktyk*, Kraków: Wyd. Fundacja Fundusz Partnerstwa, s. 17-21
- Kazior B., 2010, *Questing – odkrywanie dziedzictwa miejsca* [w:] M. Fedas, K. Florys (red.) *Poszukiwanie skarbów na greenways*. Kraków: Wyd. Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, s. 3-7
- Kuba J., Tyczyński Z., 2016, *Podstawowe informacje o questingu* [w:] E. Lenart, B. Wilczyński (red.) *Questing jako forma aktywizacji społeczności lokalnych*. Bałtów: Fundacja Questingu, s. 9-16
- Lenart E., 2016, *Questing w Polsce* [w:] E. Lenart, B. Wilczyński (red.) *Questing jako forma aktywizacji społeczności lokalnych*. Bałtów: Fundacja Questingu, s. 57-79
- Mączka D., Kozak A., 2017, *Questing jako innowacyjny produkt turystyczny*, „Turystyka i Rozwój Regionalny”, nr 7, s. 49–59
- Mikos von Rohrscheidt A., 2011, *Klasyczne i nowoczesne formy zorganizowanego zwiedzania miasta* [w:] A. Mikos von Rohrscheidt (red.), *Obcy w Poznaniu. Historyczna metropolia jako ośrodek turystyki kulturowej*, Kraków: Proksenia, s. 139-183
- Norberg-Schulz Ch., 2000, *Bycie, przestrzeń i architektura*, „Murator”, s. 27
- Pawłowska A., 2014, *Questing jako innowacja w turystyce kulturowej*, „Turystyka Kulturowa”, T. 1, s. 30-46
- Pietrzak-Zawadka J., Zawadka J., 2015, *Wykorzystanie questingu w edukacji przyrodniczej na obszarach przyrodniczo cennych na przykładzie województwa podlaskiego*, „Studia i Materiały CEPL”, R. 17, z. 43, s. 71-79
- Pożarowski M., 2014, *Identyfikacja Genius Loci – krok w stronę piękna*, „Metropolitan. Przegląd Naukowy”, nr 1/2014, Warszawa, s. 28-39
- Przysiężna B., Rodziewicz E., Kočańczyk T., 2014, *Questing jako nowa forma spędzania czasu wolnego*, „Rocznik Naukowy, Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku”, tom XXIV, s. 113-121
- Smalec A., 2015, *Gry miejskie oraz questing jako formy komunikacji i kreowania wizerunku regionu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu”, nr 40, s. 193–205

- Szmygin B., 2007, *Turystyka i jej konsekwencje dla wartości zabytkowych Kazimierza* [w:] B. Szmygin (red.), *Stare miasteczka w nowych czasach. Ochrona zespołów staromiejskich a turystyka masowa. Kazimierz – miasto zagrożone*, Towarzystwo Opieki nad Zabytkami, Warszawa, s. 51–61
- Warcholik W., 2008, *Gry GPS w edukacji szkolnej*, „Dokumentacja Geograficzna”, 38, s. 47 -53
- Warcholik W., 2014, *Turystyka kulturowa - na krakowskiej planszy gry miejskiej*, „Turystyka Kulturowa”, nr 7, s. 6-19
- Warcholik W., 2019, *Szlaki questingowe w obszarach miejskich na przykładzie Krakowa*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Geographica”, 13, s. 97-110
- Warcholik W., Leja K., 2012, *Gry miejskie jako innowacyjne produkty turystyczne*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, 126, Studia Geographica III, Wyd. Nauk. UP, Kraków, s. 87-97
- Włodarczyk B., Krakowiak B., Latosińska J., 2011, *Kultura i turystyka. Wspólna droga*, Łódź: Wyd. Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Łódzkiego, ss. 295
- Zaręba D., 2008, *Questing – nowa metoda odkrywania dziedzictwa miejsca* [w:] D. Zaręba (red.) *Ekoturystyka i odkrywanie dziedzictwa. Zbiór dobrych praktyk*. Kraków: Wyd. Fundacja Fundusz Partnerstwa Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, s. 17-21

Netografia

- Dulowa - zaginiona wioska – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Grojec wehikułem czasu – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Gwoździec - pod kobiecą ręką – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Izdebńskie, niezwykle historie – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Konfucjusz w Puszczy Dulowskiej – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Leśne tajemnice – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Ludzie, stawy, ptaki – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Mędrca śladami kocimi łbami – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Pachnący jarzębiną quest po okolicach dworu w Izdebniku – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Rodackie ślady przeszłości – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Szlakiem pasterzy łemkowskich – ulotka questu, www.questing.pl/szlakiem-pasterzy-lemkowskich [1.11.2019]
- Spacer po stolicy Doliny Karpia – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Szlakiem Radwanitów – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Śladami rodu Kępińskich – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Tenczynek. Spacer 700 lat historii – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- U źródła – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Wierzenia łemków – ulotka questu, www.questing.pl/wierzenia-lemkow [1.11.2019]
- Wspomnienia bołęckiego mundurka – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Zaginiony świat – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Zakręć się na Rudzie – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]
- Zapisane w kamieniach – ulotka questu, www.bestquest.pl/quests/malopolskie [1.11.2019]

Questing in Małopolska – the way to read genius loci?

Keywords: questing, genius loci, Małopolska, quest trail, cultural tourism

Abstract

Thanks to genius loci, a space that on a daily basis is indifferent for a citizen or a tourist, can become noticeable. This might regard both a large area, e.g. a tourist region, a city with dozens of museums and galleries, its district with a spa function, as well as a small town that has lost its town charter, the remains of a displaced village or a roadside shrine. In the latter case, the role of the factor facilitating the discovery of the spirit of the place may be potentially played by questing routes that, in the theoretical assumptions, were created mainly to draw attention to the elements of cultural and natural heritage that are less popular among tourists. The paper presents a current state of questing within the towns located in the Małopolska voivodeship, in a context of a factor that facilitates discovering genius loci. It has been proved that in the case of Małopolska, a wide selection of commonly available quests fits in the world trends in the number and pace of the implementation of projects of such routes. What is important, they are not only a duplication or supplementation of popular marked tourist routes but they focus attention on seemingly ‘ordinary’ places, emphasizing their uniqueness.